

Mr. Amel REDŽIĆ
amel.redzic1109@gmail.com
Mr. Kinana FELIĆ
JU Arhiv Unsko-sanskog kantona, Bihać

1.04 Stručni rad/Professional article
UDK/UDC: 930.25:929.53:069.5(497.6 Bihać)

ZBIRKA MATIČNIH KNJIGA U ARHIVU UNSKO-SANSKOG KANTONA I NJIHOV ZNAČAJ ZA ISTRAŽIVANJE

Apstrakt: *Matične knjige spadaju među najvrijedniju arhivsku građu na našim područjima. U njima su hronološki zabilježena rođenja, vjenčanja i smrti pojedinaca, a njihov sadržaj obuhvata širok spektar podataka vezanih za teritorije gradova i mjesta na kojima su nastale. Bogate su informacijama o natalitetu, mortalitetu, migracijama, imovinskoj, socijalnoj i vjerskoj strukturi stanovništva, te pružaju dragocjene podatke o prosječnom životnom vijeku, smrtnosti novorođenčadi, etničkom sastavu populacije i zanimanjima ljudi. Zbog tih osobina, matične knjige su neprocjenjiv izvor podataka za genealoška, demografska, sociološka, etnološka i društvena istraživanja. Matične knjige, kao prvorazredni historijski izvor, nude istraživačima iz različitih disciplina bogatstvo podataka, zbog čega spadaju u najvažnije cjeline arhivske građe. Budući da imaju trajnu vrijednost, njihovo čuvanje zahtijeva posebnu pažnju kako bi se zaštitile od oštećenja, uništenja ili zloupotrebe. Arhiv Unsko-sanskog kantona prepoznao je važnost matičnih knjiga i uložio značajne napore kako bi ih preuzeo, zaštitio i učinio ih dostupnim istraživačima.*

Ovaj rad u uvodu pruža uvid u historijat i zakonodavni okvir vođenja matičnih knjiga, te njihov značaj ne samo za demografska i genealoška istraživanja, već i za proučavanja u etnologiji, onomastici i filologiji. Pored toga, rad nudi osnovne informacije o stanju zbirke matičnih knjiga u Arhivu Unsko-sanskog kantona, procesu njenog preuzimanja, postupku sređivanja i upotrebe, kao i vremenskom rasponu koji obuhvata. Kroz rad se govori i o uvjetima njenog čuvanja i zaštite, te kako se osigurava dugoročna sigurnost ove vrijedne građe. Osim zaštite fizičkih dokumenata, naglašava se važnost digitalizacije, koja omogućava širi pristup i očuvanje informacija za buduće generacije istraživača. Na kraju, matične knjige ne predstavljaju samo administrativne dokumente, već su ključni elementi identiteta i kulturnog nasljeđa zajednice, igrajući vitalnu ulogu u očuvanju sjećanja i historije naroda, te doprinose razumijevanju društvenih promjena i razvojnih procesa kroz koje su prošle generacije. Njihovo

korištenje u istraživačkim projektima može otkriti nove perspektive o našim zajednicama i oblikovati buduće studije o kulturi i identitetu.

Ključne riječi: *Matične knjige rođenih, vjenčanih i umrlih, preuzimanje, značaj, zaštita, Arhiv Unsko-sanskog kantona*

COLLECTION OF REGISTRY BOOKS IN THE ARCHIVE OF THE UNA-SANA CANTON AND THEIR SIGNIFICANCE FOR RESEARCH

Abstract: *Registry books are among the most valuable archival materials in our areas. These books chronologically record births, marriages, and deaths of individuals, and their content includes a wide range of data related to the territories of the cities and towns where they were created. They are rich in information on birth, mortality, migrations, property, social and religious structure of the population, providing valuable data on average life expectancy, infant mortality, ethnic composition of the population, and people's occupations. Due to these features, registers are an invaluable source of data for genealogical, demographic, sociological, ethnological and social research. Registry books, as a first-class historical source, offer researchers from various disciplines a wealth of data, which is why they belong to the most important units of archival material. Because they have lasting value, their preservation requires special care to protect them from damage, destruction, or misuse. The Archives of the Una-Sana Canton recognized the importance of registers and made significant efforts to retrieve them, protect them and make them available to researchers.*

This paper in the introduction provides an insight into the history and legislative framework of keeping registers, and their significance not only for demographic, and genealogical research, but also for studies in ethnology, onomastics and philology. In addition, the paper offers basic information about the state of the collection of registers in the Una-Sana Canton Archives, the process of its download, arrangement and use, as well as the time span it covers. The work also discusses the conditions for its preservation and protection, and how to ensure the long-term safety of this valuable material. In addition to the protection of physical documents, the importance of digitization is emphasized, which enables wider access and preservation of information for future generations of researchers. In the end, registers are not only administrative documents, but are key elements of the community's identity and cultural heritage, playing a vital role in preserving the memory and history of the people, and contribute to the understanding of social changes and development processes that generations have gone through. Using them in research projects can reveal new perspectives on our communities and shape future studies of culture and identity.

Key words: *Registry books, birth registers, marriage registers, death registers, acquisition, significance, protection, Archive of the Una-Sana Canton.*

Uvod

Matične knjige izvorno su javne isprave koje imaju zadatak pravovaljano dokazivati činjenice koje bilježe, a to su, prvenstveno – rođenje, vjenčanje i smrt.¹ Predstavljaju osnovne evidencije temeljnih podataka koji se vode u obliku knjige.² Odnosno matične knjige su javne evidencije u koje se upisuju sve činjenice i podaci od značaja za status fizičkih lica od rođenja do smrti.³ Posebnu važnost među njima imaju matične knjige rođenih pošto su one temeljne knjige u koje se unose sve ostale statusne promjene.⁴

O matičnim knjigama i njihovom vođenju na području današnjeg Unsko-sanskog kantona, dakle na području djelovanja Arhiva USK-a, malo šta znamo sve do kraja osmanske vlasti. Vođenje matičnih knjiga uvodi Austro-Ugarska Monarhija svojim dolaskom na ova područja. Nadležnost u vođenju matičnih knjiga imale su zakonom priznate konfesije, koje su svoje matice preko svojih službenika vodile za svoje pripadnike. Nadzor nad matičnim knjigama vršili su vjerski poglavari i takvo stanje potrajalo je sve do raspada Austro-Ugarske Monarhije 1918. godine.⁵

U novoj državi Kraljevini SHS, odnosno Kraljevini Jugoslaviji, novi zakoni o matičnim knjigama počivaće na dotadašnjim zakonskim odredbama u vođenju matičnih knjiga koje je uredila Austro-Ugarska Monarhija.⁶ Usvojene i priznate konfesije mogle su samostalno uređivati svoje vjerske poslove u granicama zakona. Država je uređivala matice, dok je vođenje matičnih knjiga bilo prepušteno vjerskim zajednicama.⁷ Ovakvo stanje sa matičnim knjigama ostalo je sve do završetka Drugog svjetskog rata kada je *Zakonom o državnim matičnim knjigama* od 1. aprila 1946. godine uvedeno vođenje matičnih knjiga rođenih, vjenčanih i umrlih kod državnih matičnih ureda, neovisno od konfesionalne pripadnosti.⁸ Od tada je država preuzela pravo na sebe nad vođenjem i izdavanjem podataka o rođenju, vjenčanju i smrti, a razne konfesije su nastavile dobrovoljno voditi takve knjige za svoja područja. Starim matičnim

¹ Stjepan Sršan, *Matične knjige za područje Historijskog arhiva u Osijeku*, *Arhivski vjesnik*, br. 30/1987, Zagreb 1987, 89. (dalje: S. Sršan, *Matične knjige za područje Historijskog arhiva u Osijeku*).

² Tatjana Segedinčev, *Pregled matičnih knjiga koje se čuvaju u Istorijskom arhivu Subotice*, *Arhivska praksa* br. 20, Tuzla 2017, 116. (dalje: T. Segedinčev, *Pregled matičnih knjiga koje se čuvaju u Istorijskom arhivu Subotice*).

³ T. Segedinčev, *Pregled matičnih knjiga koje se čuvaju u Istorijskom arhivu Subotice*, 116.

⁴ S. Sršan, *Matične knjige za područje Historijskog arhiva u Osijeku*, 89.

⁵ *Isto*, 89 i 96.

⁶ T. Segedinčev, *Pregled matičnih knjiga koje se čuvaju u Istorijskom arhivu Subotice*, 118.

⁷ S. Sršan, *Matične knjige za područje Historijskog arhiva u Osijeku*, 96.

⁸ *Zakon o državnim matičnim knjigama*, „Službeni list FNRJ“, br. 29/1946.

knjigama, odnosno onima koje su vodili vjerski službenici do 1946. godine do stupanja na snagu Zakona o matičnim knjigama priznata je dokazna moć javnih isprava.

Nakon raspada Jugoslavije, na području Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine primjenjivala se *Uredba sa zakonskom snagom o matičnim knjigama* Republike Bosne i Hercegovine, koja je donešena 1992. godine i njene izmjene i dopune 1994. godine.⁹ Ova Uredba prestaje važiti donošenjem novog *Zakona o matičnim knjigama* Federacije Bosne i Hercegovine 2012. godine i *Zakona o izmjenama i dopunama zakona o matičnim knjigama* Federacije Bosne i Hercegovine 2014. godine. Navedenim zakonima uređuju se nadležnosti za vođenje matičnih knjiga, vrste i sadržaj matičnih knjiga, matični registar, upis podataka u matične knjige, upis činjenica u matične knjige na osnovu isprava inozemnih organa, vođenje i čuvanje matičnih knjiga, izdavanje izvoda i uvjerenja iz matičnih knjiga, uvid u matične knjige i korištenje podataka iz matičnih knjiga, obnavljanje matičnih knjiga, upravni nadzor, rješavanje žalbi i prekršajna odgovornost i druga pitanja.¹⁰ U matične knjige upisuju se zakonom određene činjenice o rođenju, državljanstvu, sklapanju braka, smrti i druge zakonom određene činjenice, kao i promjene u vezi sa tim činjenicama.

Značaj zbirke matičnih knjiga u naučno-istraživačkom radu

Matične knjige spadaju među najvrijedniju arhivsku građu na našim područjima. U njima su hronološki zabilježena rođenja, vjenčanja i smrti pojedinaca. Podaci iz matičnih knjiga služe za dokazivanje srodstva i porijekla.¹¹ Koliko su matične knjige važno vrelo podataka govori i činjenica da se njihovim istraživanjima bave razne naučne discipline od kojih mnoge spadaju u pomoćne historijske discipline, jer sadrže podatke o natalitetu, mortalitetu, migracijskim kretanjima, imovinskoj, socijalnoj i konfesionalnoj strukturi stanovništva, pružaju podatke o prosječnom životnom vijeku, smrtnosti novorođenčadi, etničkom sastavu stanovništva i njihovom zanimanju. Matične knjige, dakle otvaraju velike mogućnosti za istraživanje ne samo historičarima, već i mnogim drugim strukama.

U matičnim knjigama mogu se pronaći i različiti listovi i dokumenti koji nemaju izravnu povezanost sa sadržajem određene matične knjige, poznati kao takozvani marginalni upisi ili slučajne bilješke, koje mogu sadržavati zanimljive

---

⁹ *Uredba sa zakonskom snagom o matičnim knjigama*, „Službeni list Republike Bosne i Hercegovine“, br. 20/1992. i br. 13/1994.

¹⁰ *Zakon o matičnim knjigama*, „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 37/2012, 3. maj 2012. i *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o matičnim knjigama*, „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 80/2014, 1. oktobar 2014.

¹¹ Angelika Milić, *Zbirka matičnih knjiga u Hrvatskom državnom arhivu*, *Arhivski vjesnik*, br. 60, Zagreb 2017, 251.

informacije.¹² Ipak, treba napomenuti kako na mogućnost korištenja i provođenja istraživanja na temelju podataka iz matičnih knjiga utječe ponajprije njihova sačuvanost. Naime, često su matične knjige, u lošem stanju zbog izlaganja vlazi, tj. neadekvatnog mjesta čuvanja, ratnih stradanja, fizičkih oštećenja, istrgnutih listova, nekvalitetnog papira ili tinte i sl.

Najširu upotrebu matičnih knjiga, u istraživačkom smislu, nalazimo u genealoškim istraživanjima, gdje ih koriste naučnici za potrebe izrade naučno-istraživačkih radova, ali i obični ljudi za faktografski pregled osoba ili za istraživanje vlastite obiteljske prošlosti. Matične knjige ne koriste se samo u genealogiji, već i u etnologiji, gdje etnolog u matičnim knjigama primjerice može pronaći podatke o običajima vezanim za izbor bračnog druga ili kuma. U onomastici, jer se u njima može doći do podataka o jezičkoj i dijalektalnoj pripadnosti stanovnika dotičnog kraja. Demografska istraživanja temelje se na podacima iz matičnih knjiga, koji se nadopunjuju podacima iz različitih vojnih evidencija, rezultatima popisa stanovništva i sl. Pored toga, podaci iz matičnih knjiga omogućavaju proučavanje migracija stanovništva u prošlosti, nude i najbolju mogućnost za proučavanje strukture i učestalosti ličnih imena. Iz matičnih knjiga se prepoznaje i uticaj tzv. vanjskih faktora na strukturu stanovništva: ratovi, prirodne katastrofe, epidemije, glad i sl. Istraživanje i bavljenje ovim izvorima često nije lako, ali je vrlo zahvalno i plodonosno.¹³

Zbirka matičnih knjiga u Arhivu USK-a

Arhiv USK-a počeo je da formira Zbirku matičnih knjiga 2006. godine. Zbirka je uvećana i do danas je nakon nekoliko preuzimanja sakupljeno ukupno 1.434 vjerske i državne matične knjige sa teritorije USK-a. Riječ je o duplikatima matičnih knjiga, koji se danas čuvaju u Arhivu USK-a, a koje dugo vremena nisu imali adekvatan smještaj, pa su često premještane sa jedne na drugu lokaciju, a svako premještanje nosilo je sa sobom opasnost od oštećenja ili nestanka. Zbog toga je Arhiv USK-a preuzeo od Općine Bihać 7. marta 2006. godine matične knjige bihaćkih župa u količini od 24 knjige i to: 12 matičnih knjiga rođenih, 10 matičnih knjiga umrlih i 2 matične knjige vjenčanih. Pisane su latiničnim pismom, granične godine su od 1844. do 1946. godine, a stepen sačuvanosti matičnih knjiga je dobar. Urađena je adekvatna fizička i mehanička zaštita i smještene su u namjenske kutije i na zasebne police, kao dodatna mjera fizičke zaštite. Nakon preuzimanja matične knjige su podijeljene po naseljima, sjedištima župa unutar Bihaća po abecednom redu. Knjige su razvrstane hronološki prema vrstama na matične knjige rođenih, vjenčanih i umrlih.

¹² Nikola Cik, Crkvene matične knjige kao izvor za povijesna istraživanja na primjeru župe Đurđevac, *Pro Tempre*, Časopis studenata povijesti, god. VIII, br. 10-11, 2016, 236. (dalje: N. Cik, *Crkvene matične knjige kao izvor za povijesna istraživanja na primjeru župe Đurđevac*).

¹³ N. Cik, *Crkvene matične knjige kao izvor za povijesna istraživanja na primjeru župe Đurđevac*, 237-241.

U slijedećoj tabeli daje se pregled preuzetih matičnih knjiga koji sadrži naziv crkve iz koje knjige potiču, vrsta knjige i vremenski raspon.

1.	Matična knjiga rođenih Prepis Katoličke župe Bihać	1844 – 1866.
2.	Matična knjiga rođenih Prepis Katoličke župe Bihać	1866 – 1884.
3.	Matična knjiga rođenih Prepis Katoličke župe Bihać	1884 – 1887.
4.	Matična knjiga rođenih Prepis Katoličke župe Bihać	1887 – 1890.
5.	Matična knjiga rođenih Prepis Katoličke župe Bihać	1890 – 1895.
6.	Matična knjiga rođenih Prepis Katoličke župe Bihać	1895 – 1897.
7.	Matična knjiga rođenih Prepis Katoličke župe Bihać	1897 – 1900.
8.	Matična knjiga rođenih Prepis Katoličke župe Bihać	1900 – 1903.
9.	Matična knjiga rođenih Prepis Katoličke župe Bihać	1903 – 1905.
10.	Matična knjiga rođenih Prepis Katoličke župe Bihać	1905 – 1908.
11.	Matična knjiga rođenih Prepis Katoličke župe Bihać	1908 – 1911.
12.	Matična knjiga rođenih Prepis Katoličke župe Bihać	1911 – 1914.
13.	Matična knjiga vjenčanih Katolička župa Bihać	1884 – 1891.
14.	Matična knjiga vjenčanih Katolička župa Bihać	1891 – 1904.
15.	Matična knjiga umrlih Kralje i Vrkašić	1884 – 1946.
16.	Matična knjiga umrlih Bihać I	1884 – 1913.
17.	Matična knjiga umrlih Vedro Polje	1884 – 1946.
18.	Matična knjiga umrlih Katolička župa Bihać	1884 – 1887.
19.	Matična knjiga umrlih Međudražje	1872 – 1946.
20.	Matična knjiga umrlih Zavalje	1879 – 1946.
21.	Matična knjiga umrlih Katolička župa Bihać	1887 – 1895.
22.	Matična knjiga umrlih Katolička župa Bihać	1895 – 1901.
23.	Matična knjiga umrlih Katolička župa Bihać	1901 – 1908.
24.	Matična knjiga umrlih Katolička župa Bihać	1908 – 1918.

Arhiv USK-a je 7. oktobra 2022. godine preuzeo od Ministarstva unutrašnjih poslova USK-a duplikate matičnih knjiga matičnih ureda gradova i općina: Bosanski Petrovac, Cazin, Ključ i Velika Kladuša u količini od 1.156 knjiga.¹⁴ Pisane su latiničnim i ćirilničnim pismom, a stepen sačuvanosti matičnih

¹⁴ Zapisnik o primopredaji duplikata matičnih knjiga Ministarstva unutrašnjih poslova USK-a Arhivu USK-a broj: 01/2-44-605/22 od 7. oktobra 2022. godine.

knjiga je dobar i granične godine su od 1890. do 2012. godine. Urađena je adekvatna fizička i mehanička zaštita i smještene su u namjenske kutije i na zasebne police, kao dodatna mjera fizičke zaštite. Nakon preuzimanja matične knjige su podijeljene po naseljima, sjedištima matičnih ureda po abecednom redu. Knjige su razvrstane hronološki prema vrstama na matične knjige rođenih, vjenčanih i umrlih.

U slijedećoj tabeli daje se pregled preuzetih matičnih knjiga koji sadrži naziv matičnog ureda iz kojeg knjige potiču, broj knjiga, vremenski raspon i naziv grada ili općine u kojoj se nalazi matični ured.

1.	MU Todorovo	39 knjiga	1900-2009.	Velika Kladuša
2.	MU Šumatac	20 knjiga	1929-2010.	Velika Kladuša
3.	MU Vrnograč	32 knjige	1900-2008.	Velika Kladuša
4.	MU Zborište	26 knjiga	1900-2008.	Velika Kladuša
5.	MU Podzvizd	14 knjiga	1900-2008.	Velika Kladuša
6.	MU Mala Kladuša	39 knjiga	1900-2001.	Velika Kladuša
7.	MU Velika Kladuša	59 knjiga	1900-2009.	Velika Kladuša
8.	MU Vidovska	3 knjige	2003-2011.	Velika Kladuša
9.	MU Ključ	125 knjiga	1890-2011.	Ključ
10.	MU Sanica	40 knjiga	1900-2010.	Ključ
11.	MU Peći-Krasulje	20 knjiga	1900-2012.	Ključ
12.	MU Ribnik	52 knjige	1900-1994.	Ključ
13.	MU Sitnica	20 knjiga	1900-1994.	Ključ
14.	MU Cazin	62 knjige	1900-1998.	Cazin
15.	MU Tržac	15 knjiga	1929-1977.	Cazin
16.	MU Krakača	6 knjiga	1929-1976.	Cazin
17.	MU Prošići	5 knjiga	1929-1976.	Cazin
18.	MU Japića brdo	5 knjiga	1929-1977.	Cazin
19.	MU Gornja Koprivna	10 knjiga	1900-1980.	Cazin
20.	MU Rujnica	9 knjiga	1900-1976.	Cazin
21.	MU Crnaja	3 knjige	1957-1976.	Cazin
22.	MU Ponjevići	7 knjiga	1929-1976.	Cazin
23.	MU Klisa	6 knjiga	1929-1977.	Cazin
24.	MU Liđani	1 knjiga	1929-1944.	Cazin
25.	MU Donja Koprivna	8 knjiga	1920-1976.	Cazin
26.	MU Puškari	4 knjige	1929-1976.	Cazin
27.	MU Tržačka Raštela	8 knjiga	1900-1996.	Cazin
28.	MU Stijena	16 knjiga	1900-1984.	Cazin
29.	MU Ljubijankići	3 knjige	1929-1976.	Cazin
30.	MU Brezova Kosa	7 knjiga	1929-1976.	Cazin
31.	MU Krndija-Bukovica	3 knjige	1957-1976.	Cazin
32.	MU Kapići	4 knjige	1930-1976.	Cazin
33.	MU Slatina	7 knjiga	1929-1998.	Cazin
34.	MU Čajići-Đogići	4 knjige	1929-1976.	Cazin
35.	MU Mutnik	11 knjiga	1929-1997.	Cazin
36.	MU Osredak	4 knjige	1901-1976.	Cazin

37.	MU Hadžin Potok	3 knjige	1957-1976.	Cazin
38.	MU Vrelo	12 knjiga	1900-1976.	Cazin
39.	MU Lučka	7 knjiga	1929-1976.	Cazin
40.	MU Šturlička Platnica	5 knjiga	1929-1976.	Cazin
41.	MU Liskovac	9 knjiga	1900-1976.	Cazin
42.	MU Skokovi	5 knjiga	1900-1952.	Cazin
43.	MU Gnjilavac	14 knjiga	1929-1984.	Cazin
44.	MU Polje	13 knjiga	1929-2000.	Cazin
45.	MU Podgredina	9 knjiga	1929-1976.	Cazin
46.	MU Ostrožac	8 knjiga	1900-2000.	Cazin
47.	MU Barska	7 knjiga	1929-1976.	Cazin
48.	MU Pjanići	11 knjiga	1929-1976.	Cazin
49.	MU Glogovac	5 knjiga	1929-1976.	Cazin
50.	MU Majetići	6 knjiga	1929-1976.	Cazin
51.	MU Miostrah	9 knjiga	1930-1976.	Cazin
52.	MU Coralići	14 knjiga	1920-1999.	Cazin
53.	MU Kovačevići	7 knjiga	1929-1977.	Cazin
54.	MU Beganovići	4 knjige	1929-1947.	Cazin
55.	MU Pećigrad	19 knjiga	1923-1986.	Cazin
56.	MU Šturlić	17 knjiga	1900-1997.	Cazin
57.	MU Tržačka Platnica	5 knjiga	1929-1976.	Cazin
58.	MU Krivaja	5 knjiga	1929-1976.	Cazin
59.	MU Gradina	4 knjige	1901-1976.	Cazin
60.	MU Bosanski Petrovac	121 knjiga	1946-2012.	Bosanski Petrovac
61.	MU Vrtoče	56 knjiga	1946-1986.	Bosanski Petrovac
62.	MU Krnjeuša	39 knjiga	1946-1986.	Bosanski Petrovac
63.	MU Bravsko	45 knjiga	1957-1988.	Bosanski Petrovac

Zaštita i korištenje Zbirke matičnih knjiga u Arhivu USK-a

Matične knjige predstavljaju nesumnjivo izuzetno važan izvor za proučavanje prošlosti naroda na ovim područjima. Vrlo su značajan i iscrpan dio arhivske građe, koji istraživačima različitih disciplina nudi bogatstvo raznovrsnih podataka. Kao što je već ranije kazano, najčešća primjena matičnih knjiga očituje se u genealoškim istraživanjima i rješavanju imovinsko-pravnih odnosa, iz razloga što se tim problemima ne bave isključivo naučnici za potrebe izrade naučno-istraživačkih radova, nego i obični ljudi za izradu genealoških stabala, istraživanja vlastite obiteljske prošlosti, faktografski pregled osoba i sl. Osim toga, široku primjenu matičnih knjiga prepoznajemo u istraživačkom radu na području demografije, etnologije, onomastike i sl. Stoga je arhivska struka posebno zainteresovana za kvalitetnu i propisnu zaštitu ove vrste kulturne baštine.¹⁵ Primjetno je u zadnje vrijeme da je sve veći broj pojedinaca istraživača,

¹⁵ Jasminka Živković, Crkvene matične knjige – kulturno dobro ili imovina verske zajednice, *Arhivski glasnik*, br. 13, Beograd 2018, 6.

koji dolaze u Arhiv i istražuju porodična stabla i porijeklo svojih porodica. Svi zahtjevi bili su u istraživačke svrhe, dok zahtjeva o dokazno-pravnim radnjama nije bilo.

Zbog svega navedenog u Arhivu USK-a urađena je adekvatna fizička i mehanička zaštita Zbirke matičnih knjiga, koja je smještena u namjenske kutije i na zasebne police, kao dodatna mjera fizičke zaštite. Nakon preuzimanja matične knjige podijeljene su po naseljima, sjedištima župa unutar Bijaća i sjedištima matičnih ureda po abecednom redu. Knjige su razvrstane hronološki prema vrstama na matične knjige rođenih, vjenčanih i umrlih. Osim toga, prvenstveno zbog zaštite, planirano je da se u narednom periodu izvrši skeniranje Zbirke matičnih knjiga čime bi se Zbirka u svom fizičkom obliku trajno povukla iz upotrebe za istraživačke svrhe. Korist bi bila obostrana i nemjerljiva kako u dostupnosti jasnog i čitljivog materijala, tako i u potpunom zadovoljenju adekvatnih uslova tehničke zaštite i trajnog čuvanja. Informacije u digitaliziranom obliku lakše je pohranjivati, obrađivati, prenositi, te pretraživati. Odnosno, digitalizacijom Zbirke matičnih knjiga u Arhivu USK-a omogućio bi se lakši uvid u sadržaj arhivske građe većem broju korisnika, ali i budućim generacijama korisnika. Bitno je istaći da proces digitalizacije ne može otpočeti ako se navedena građa nalazi u nesređenom stanju. Zbog toga je osnovno prije početka digitalizacije da se provjeri stepen sređenosti fonda ili zbirke i ustanovi da li su urađena obavještajna pomagala.¹⁶ Osim toga, digitalizacija matičnih knjiga nudi i bolju povezanost naučnih disciplina, pri čemu se spajaju mnoge nauke, čime se otvara put novim spoznajama i širi se područje istraživanja.

Kada je u pitanju korištenje matičnih knjiga, podaci iz matičnih knjiga koriste se za izdavanje izvoda iz matičnih knjiga i uvjerenja o činjenicama iz matičnih knjiga i druge potrebe državnih organa.¹⁷ U Bosni i Hercegovini zakonska regulacija korištenja matičnih knjiga temelji se na zakonima i propisima koji su na snazi na nivou entiteta i Brčko distrikta. Pristup matičnim knjigama regulisan je tako da se omogućava uvid samo ovlaštenim osobama ili na zahtjev uz ispunjenje određenih proceduralnih zahtjeva u cilju zaštite ličnih podataka građana. Kada je u pitanju zakonska regulacija korištenja matičnih knjiga u Arhivu USK-a, Zakonom o arhivskoj djelatnosti USK-a propisano je da je ova vrsta građe koja se odnosi na lične podatke dostupna 70 godina nakon njihovog nastanka, odnosno 100 godina od rođenja osobe na koju se odnosi.¹⁸ Navedena arhivska građa može se koristiti i prije predviđenog roka, ako je od nastanka namijenjena javnosti ili ako na to pristane osoba na koju se ona odnosi, odnosno njen bračni drug, djeca ili roditelji poslije njene smrti.

¹⁶ Amir Obhodaš, Priprema gradiva za digitalizaciju, *Radovi* sa 44. savjetovanja „Kako poboljšati sustav zaštite“, 20-22. listopad 2010, Slavonski Brod 2010, 199.

¹⁷ Milena Popović Subić, Preuzimanje, sređivanje i čuvanje matičnih knjiga u arhivima u Autonomnoj pokrajini Vojvodini, *Arhivski glasnik*, br. 13. Beograd 2018, 8.

¹⁸ Član 21. *Zakona o arhivskoj djelatnosti*, „Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“, br. 6/99 i 10/03.

Zakonom je također propisano da ukoliko naučni razlozi zahtjevaju korištenje ove arhivske građe prije isteka predviđenog roka, direktor Arhiva može odobriti korištenje i prije isteka gore navedenih rokova, ali na način koji jamči zaštitu javnog interesa, odnosno privatnosti, prava i interesa trećih osoba, uz prethodno pribavljeno mišljenje resornog ministarstva. S druge strane, ovu građu bez ograničenja mogu koristiti stvaraoci čijom djelatnošću i radom je ona nastala, u svrhe radi kojih je nastala, odnosno kojim je služila.

Kao što vidimo u Arhivu USK-a se primjenjuju strogi standardi zaštite privatnosti kako bi se osigurala sigurnost ličnih podataka građana. To uključuje poduzimanja mjere provjere identiteta i srodstva osobe koja podnosi zahtjev za uvid u matične knjige za koje još uvijek nije istekao gore navedeni rok, a sve u cilju sprječavanja neovlaštenog pristupa ličnim podacima.

Zaključak

Matične knjige su javne evidencije u koje se upisuju sve činjenice i podaci od značaja za status fizičkih lica od rođenja do smrti i mogu biti vjerske i državne. Historijski su izvor koji ima prvorazredni karakter, jer predstavljaju značajan i iscrpan dio arhivske građe koji istraživačima različitih disciplina nudi obilje raznovrsnih podataka. Najčešća primjena matičnih knjiga dokazano se očituje u genealoškim istraživanjima, iz razloga što se tim istraživanjima ne bave isključivo naučnici, nego i obični ljudi za izradu genealoških stabala, istraživanja vlastite porodične prošlosti i dr. Osim toga, široku primjenu matičnih knjiga prepoznajemo u istraživačkom radu na područjima demografije, onomastike, filologije, etnologije i sl. Pored značaja za naučna istraživanja, matične knjige imaju i višestruk značaj za pitanja dokazno-pravnih radnji.

Matične knjige su jedan od najvrijednijih dijelova arhivske građe, a samim time i jedan od najvrijednijih dijelova bosanskohercegovačke kulturne baštine. Zbog svega navedenog, Arhiv USK-a je učinio dodatne napore kako bi preuzeo i zaštitio ovu vrstu arhivske građe i istu približio istraživačima. U narednom periodu trebalo bi se izvršiti skeniranje Zbirke matičnih knjiga, kojim bi se Zbirka u svom fizičkom obliku trajno povukla iz upotrebe za istraživačke svrhe. Korist bi bila obostrana i nemjerljiva kako u dostupnosti jasnog i čitljivog materijala istraživačima, tako i u potpunom zadovoljenju adekvatnih uslova tehničke zaštite i trajnog čuvanja. Odnosno, digitalizacijom Zbirke matičnih knjiga u Arhivu USK-a omogućio bi se lakši uvid u sadržaj arhivske građe većem broju korisnika, ali i budućim generacijama korisnika. Na taj način, Arhiv USK-a bi učinio važan korak na planu čuvanja ove važne pisane kulturne baštine, koja u znatnoj mjeri doprinosi boljem razumijevanju prošlosti ovih krajeva.

Summary

Registry books are public records in which all facts and data of significance for the status of individuals from birth to death are recorded. They can be religious or state records. They are a primary historical source as they represent a significant and comprehensive part of archival material that offers a wealth of diverse data to researchers in various disciplines. The most common use of registry books is in genealogical research, as these investigations are not conducted solely by scholars but also by ordinary people for the creation of family trees, exploring their own family history, etc. Furthermore, the extensive use of registry books is recognized in research in the fields of demography, onomastics, philology, ethnology, and so on. In addition to their importance for scientific research, registry books also have multiple significances for legal-evidentiary matters.

Registry books are one of the most valuable parts of archival material, and thus one of the most valuable parts of Bosnian-Herzegovinian cultural heritage. For all the above reasons, the Archive of the Una-Sana Canton has made additional efforts to acquire and protect this type of archival material and to make it accessible to researchers. In the future we should consider to digitizing the collection of registry books, which would permanently withdraw the physical collection from use for research purposes. The benefit would be mutual and immeasurable, both in terms of the availability of clear and legible material for researchers and in meeting the appropriate conditions for technical protection and permanent preservation. Therefore, digitizing the collection of registry books in the Archive of the Una-Sana Canton would allow easier access to the content of archival material for a larger number of users as well as for future generations of users. In this way, the Archive of the Una-Sana Canton would take an important step in preserving this significant written cultural heritage, which significantly contributes to a better understanding of the past of these regions.

BIBLIOGRAFIJA/BIBLIOGRAPHY

Službeni listovi/Official papers:

1. Član 21. *Zakona o arhivskoj djelatnosti*, "Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona", br. 6/99 i 10/03.
2. *Uredba sa zakonskom snagom o matičnim knjigama*, „Službeni list Republike Bosne i Hercegovine“, br. 20/1992. i br. 13/1994.
3. *Zakon o državnim matičnim knjigama*, „Službeni list FNRJ“, br. 29/1946.
4. *Zakon o matičnim knjigama*, „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 37/2012, 3. maj 2012. i *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o matičnim knjigama*, „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 80/2014, 1. oktobar 2014.
5. Zapisnik o primopredaji duplikata matičnih knjiga Ministarstva unutrašnjih poslova USK-a Arhivu USK-a broj: 01/2-44-605/22 od 7. oktobra 2022. godine.